

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årg 21

2004

Nr 4

Skara järnvägsstation uppförd 1900 vid Lidköping-Skara-Stenstorp Järnväg. Ett tidigt verk av Ragnar Östberg (1866-1945), som senare blev arkitekt för Stockholms Stadshus. Stationshusets spetstorn är idag borta och det röda teglet har slammats. - Idag inrymmer huset vänthall och pressbyrå vid bussterminalen. 'Resa bort och resa hem', artikel sid 8.

INNEHÅLL NR 4 - 2004

VI MÖTS..... 3

ARKIVENS DAG

EMIGRANTERNAS HUS

MIMERS HUS

FORSKARSTUGAN..... 4

Joel Holger:

PORTEN MOT VÄSTER. SLÄKTFORSKAR-
DAGAR I GÖTEBORG 2005 5

BOKANMÄLAN

Björn Edman:

SKUGGORNA EFTER DE BORTGLÖMDA.... 7

Bengt O.T. Sjögren:

RESA BORT OCH RESA HEM..... 8

Cathryn och Jan Forslund:

SLÄKTFORSKARDAGARNA OCH RIKSSTÄM-
MAN I ÖSTERSUND, AUG. 2004..... 13

Lars Rydh:

JOHAN ROSÉN..... 16

BOKANMÄLAN

Per Liljeström:

DEN ELEKTRISKA DAMEN..... 19

BOKEN OM GERDA..... 20

INOM VALLGRAVEN: ROTAR QVARTER 22

Joel Holger:

LANDET RUNT..... 25

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET

UTKOMMER I BÖRJAN AV FEBR. 2005.

MANUSSTOPP DEN 7 JAN.

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos

Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEMLEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. och torsd. 10-14),

Styrelse 2004

Ordf. Rolf Ekelund, 031 - 93 15 15
Lerdalavägen 69, 429 34 KULLAVIK

V.ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
per@clemensson.net

Skr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
karin.joel.holger@telia.com

Kassör Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN
trewetrans@swipnet.se

Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
karin.joel.holger@telia.com

Övriga Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 c, 443 34 LERUM
per-lilje@swipnet.se

Lars Olof Löf, 070-5602840
Erik Dahlbergsg. 4, 41126 GÖTEBORG
Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG
Sonja Rindby, 031 - 25 99 51

Munkebäcksg. 23, 416 53 GÖTEBORG
Suppl. Inga Lill Berkhuizen, 0300 - 141 17
Rosengatan 36, 434 43 KUNGSBACKA
Jan Forslund, 0300 -146 54, Nils Ebbes-
gårdsgatan 36, 434 36 KUNGSBACKA

Västanbladet

Ansvarig utgivare: Per Liljeström

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger
Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150.- kr/år
(familjemedlem 50.- kr)

och utkommer årligen med fyra nummer.

GöteborgsRegionens
Släktforskare

vi möts

HÖSTEN 2004

Måndagen den 22 nov. kl. 18.30. Ordinarie höstmöte

i föreningslokalen på Erik Dahlbergsgatan 36 B. Efter förhandlingarna föredrag av bankdir. **Kenneth Odeus** om "**Margareta Huitfeldt, en unik kvinna på 1600-talet och hennes stipendieinrättning**".

Kaffeservering - Anmälan senast torsdagen innan - Avgift 50.- kr.

VÅREN 2005

Måndagen den 21 febr. kl. 18.30. Ordinarie årsmöte

i föreningslokalen på Erik Dahlbergsgatan 36 B. Efter förhandlingarna föredrag av fil.dr. **Anna Gunnarsdotter Grönberg** om "**Västsvenska dialekter**"

i samarbete med Dialekt-, Ortsnamns- och Folkminnesarkivet.

Kaffeservering - Anmälan senast torsdagen innan - Avgift 50.- kr.

Söndagen den 13 mars. ÖPPET HUS kl. 10.00 - 14.00

i G R S lokaler på Erik Dahlbergsgatan 36 B. **Per Clemensson** har 'Släktforskarakut' med introduktion för nybörjare kl. 11, handskriftsläsning kl. 12 och frågor kl. 13.00. Visning av bibliotek, CD-skivor för släktforskning, antavlor samt projektarbeten. Kaffeservering. **Alla är mycket välkomna, ingen anmälan !**

Föreningskväll, preliminär datum måndagen den 18 april kl. 18.30

med föredrag. Programmet anges i Västanbladet nr 1/2005.

Bussutfärd

planeras i slutet av maj. Se också om detta i nästa nummer av Västanbladet.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till

Karin Holger tel. 031 - 40 85 20 eller Stina Börjeson tel. 031 - 25 75 55

Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom G R S egen lokal, vilken måste läsas under själva mötet. Kom således i god tid.

Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet ! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

Mycket välkomna !

Ev. återbud måste anmälas.

Arkivens dag - Lördagen den 13 nov. 2004

är det öppet hus i arkiven i hela landet. Årets tema är: **Kommunikation.**

Hemsida: www.ra.se/arkivensdag

Landsarkivet i Göteborg, Geijersgatan 1, har öppet kl. 9 - 15 med visningar av arkiv m.m.

Region- och Stadsarkivet, Otterhällegatan 5, har öppet kl. 11 - 17 med utställning och rundvandring i magasinen. - Kl. 11. Visning av gamla Göteborgsfilmer. - Kl. 13. Peter Behrman, Vägverket, berättar om byggandet av Götatunneln. - Kl. 14.30 Stig Hammarson, Spårvägssällskapet, skildrar framväxten av Göteborgs spårvägsnät. - Kl. 16. Arkivlektor Beata Losman berättar om Johan Rosenhanes resor till Göteborg 1658 och 1660.

Emigranternas Hus - Packhusplatsen 7, Göteborg

är nu öppet för besök måndag - fredag kl. 10 - 16 samt även onsdag kväll 17 - 19.

Emigranternas Hus är beläget i Tull & Packhusets 2.a våning, med samma entré som till Casino Cosmopol, och skall vara ett forskningscentrum för emigration med forskarplatser mot en avgift:

Forskning vid dator 50.- kr /påbörjad timma. Forskning med handledare 150.- kr /påbörjad timma. I ovanstående avgifter ingår entréavgiften, som för enbart besök till utställningen utgör 30.- kr.

För forskning skall tid först beställas på tel. 13 00 51. Föreståndare är Nini Engstrand.

MIMERS HUS i Kungälv

skall bli en mötesplats, ett centrum för kultur och kunskap, för eget skapande och aktiviteter. Huset invigdes i sept. 2004. Det är högt till tak - bildligt och fysiskt - alla väggar är klädda med laserad björkpanel. I Mimers Hus finns nu Kungälvs Bibliotek.

För släktforskare står ett eget rum till förfogande i bibliotekets 3.e våning. Man har två mikrokortläsare och en läsare för rullfilm. Dessutom en dator med bl.a. Genline-uppkoppling. Tid bör reserveras på tel. 0303 - 23 82 10.

Allt är gratis. Forskarrummet har mikrokort över hela Kungälvs kommun.

SVAR-kort kan beställas för en fast grundavgift om 25.- kr + 15.- kr/volym.

Anm. I fornnordiska gudasagan var jätten MIMER vishetsbrunnens väktare.

Forskarstugan - Tredje Långgatan 39, Göteborg

är öppen för forskning :

tisdag kl. 12.00 - 21.00 samt onsdag - torsdag - fredag kl. 08.00-17.00. Dessutom torsdag kväll kl. 17.00 - 21.00, då Släktdata, DIS-VÄST eller G R S har vakten.

Bokning av plats göres på tel. 031 - 42 33 11 under dagtid.

Vill du medverka som kvällsvakt för G R S, ring Rolf Ekelund tel. 031 - 93 15 15.

Porten mot Väster

Släktforskar dagar med Riksstämman i Göteborg

Släktforskar dagarna den 26-27-28 augusti 2005 skall som bekant genomföras av GöteborgsRegionens Släktforskare, DIS-VÄST och Föreningen Släktdata i samarbete.

Tema för arrangemangen är "Porten mot Väster". Här syftas på Sveriges många kontakter med utlandet västerut - alla de tidiga invandrarna från Tyskland, Holland, England och Skottland samt porten som ledde västerut för utvandrarerna till USA m.fl. länder. För att inte tala om Svenska Ostindiska Kompaniet! Nog finns det mycket att visa och tala om.

Organisationens ledningsgrupp har haft ett flertal sammanträden och nu senast ett informationsmöte den 11 okt. med dem som svarat på uppropen i Västanbladet nr 2 och 3 i år samt även med andra närliggande släktforskarföreningar.

Organisationsplanen för släktforskar dagarna har högst upp en ledningsgrupp med 7 pers. Ordförande och "general" är fil.dr. Lennart Limberg. Han är historiker och verkar i Riksföreningen Sverigekontakt och GöteborgsEmigranten. Ledamöter från GRS är Rolf Ekelund och Per Clemensson, från DIS-VÄST Anita Gartz och Christer Lindskog samt från Släktdata Charlotte Börjesson och Christer Engstrand. Suppleanter som kassör är Ewert Arwidsson och sek. Joel Holger. Vid sidan om ledningsgruppen arbetar en **sponsorgrupp** be-

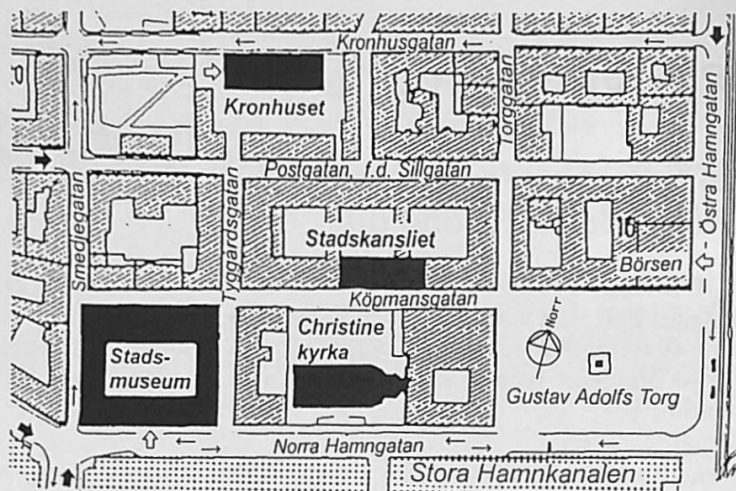
stående av en person från vardera föreningen. Gruppen skall bearbeta företag m.fl. att teckna sig som sponsorer eller bidragsgivare. En viktig uppgift för att det hela skall 'gå runt' ekonomiskt.

Under ledningsgruppen finns ett antal ansvarsområden, med var sina ansvariga:

Kansli - Joel Holger
Ekonomi - Ewert Arwidsson
Hemsida - Charlotte Börjesson
Utställning - Lennart Svärd
Tryck - Ej klart f.n.
Föreläsningar - Per Clemensson,
Konferenser/Kurser - Charlotte Börjesson
Måltider - Christer Lindskog/Lena Willners
Logi - Christer Lindskog
Aktiviteter/Utflykter - Per Clemensson/Rolf Ekelund
Invigning/Avslutning - Lennart Limberg/
Per Clemensson
Samarbete myndigheter - Per Clemensson
Mediakontakter - Lennart Limberg.

Vid årets **Släktforskar dagar i Östersund** hade vårt projekt en trevlig informationsmonter. Vi hade tryckt upp en färgglad broschyr och Göteborg & Co hade för vår räkning gjort ett specialtryck om Göteborg som evenemangstad och projektet blev på så sätt sanktionerat av kommunalt organ. I Östersund fick vi motta den sedvanliga stafetten, bestående av en lodrät hängande textil löpare med broderade motiv och texter om tidigare släktforskar dagar.

Del av
Västra
Nordstaden
Göteborg

År 2005 i augusti möts vi i en historisk miljö i Kronhuset från 1654, med de bredvidliggande Kronhusbodarna, samt i Ostindiska kompaniets hus från 1750-talet, nuvarande Göteborgs Stadsmuseum. I lokaler med kryssvalv och grova takbjälkar! Allt beläget inom 2 minuters gångavstånd i Göteborgs administrativa och kulturella centrum.

Ordförandekonferens och kurser på fredagen den 26/8 kommer att hållas i museets Wallenstamsal (för 150 pers.) samt i två samlingssalar i Stadskansliet på Köpmansgatan 20 (för 100 resp. 75 pers.)

Utflykter kommer samtidigt att anordnas för medresenärer. Naturligtvis kommer även ostindiefararen 'Götheborg' att visas. Helt redo inför avfärden till Kina.

Börsen vid Gustav Adolfs Torg har bokats för ordförandemiddagen på kvällen.

Sveriges Släktforskarförbunds Riksstämman på lördag e.m. den 27/8 skall hållas i Christine kyrka, även kallad Tyska kyrkan, med anor från 1600-talet. Kyrkan har rikligt med bänkplatser, men tyvärr inga bord för delegaterna.

Restaurang Valands festvåning har beställts för stämmomiddagen för omkr 380 pers. under lördag kväll.

Utställningar på lördag och söndag blir uppdelade med hälften i Stadsmuseet och hälften i Kronhuset. Totalt ryms 65-70 utställare, om alla ytor tas i anspråk. Här kommer göteborgsföreningarnas medlemmar att behövas till kansli, receptioner, försäljning av utställningskatalogen m.fl. uppgifter. De som hjälper till får en ljusblå T-shirt med påtryck av 2005 års logotype för att synas i mängden.

Närliggande och billiga parkeringsplatser saknas av naturliga skäl, varför deltagare och besökare måste åka kollektivt med buss eller spårvagn.

Att åka spårvagn bekvämt i fullt dagsljus och samtidigt bese vår vackra stad, det bör man uppleva! - I Göteborg har vi som bekant inget att dölja!

För utställare med sina transporter måste man naturligtvis kunna köra fram till lokalerna för lastning. Handikapparkering finns på Köpmansgatan.

Föredragen under lördag och söndag skall också försiggå i de tre ovan nämnda sam-

lingssalarna. Nu arbetas intensivt med att hitta intressanta föredragshållare.

Släktforskar dagarna i Göteborg har en egen hemsida på gång:

www.genealogi.se/forbund/gbg2005

Den kommer att kompletteras efter hand och i början av 2005 ha priser och beställningslistor (**beställningar görs alltid på hemsidan**) samt uppgifter om hotell, stugby mm med rabatter. Direktbokning av logier måste göras av de tillresande själva tidigt under våren.

UPPROP

Vid mötet den 11/10 anmälde 22 medlemmar sitt intresse att delta i detta spännande projekt, men fler måste vara med!

Det behövs t.ex. 6-8 personer för att på torsdag montera och ställa upp bord mm till utställningsmontrarna samt demontera dem igen på måndag! Ansvarig för lotteri saknas även f.n.

Skriv eller e-posta till G R S (adresser, se denna tidnings sista sida) eller tala med någon i ledningsgruppen.

Joel Holger

SKUGGORNA EFTER DE BORTGLÖMDA

Bokanmälan av Björn Edman

Karin Edvall är född i Västerbotten och verksam som arkivarie vid Göteborgs landsarkiv. I en liten trevlig bok har hon hämtat exempel från arkivens gömmor på levnadsöden under 1700- och 1800-talen med ett kvinnohistoriskt perspektiv som den genomgående tråden. Ramarna för berättelserna är hämtade från offentliga arkivhandlingar och människorna har på ett stilistiskt mycket välgjort sätt försetts med inre upplevelser av fiktionstyp. Av de tolv berättelserna har tre hämtats från författarens födelsetrakter medan de övriga kommer från Göteborgs landsarkivområde. I de flesta fall har författaren också skissat allmänna historiska bakgrunder. Exempelvis kan man i förbifarten lära sig en hel del om mentalsjukvårdens, fattigvårdens och sjuksköterskeutbildningens historia.

I boken möter vi bland många andra Elisabeth som dog i barnsäng vid 41 års ålder då

'De bortglömdas skuggor' av Karin Edvall. Skellefteå 2002, 176 s, inb.

ISBN 91-88675-54-8.

Säljes genom Landsarkivet i Göteborg.

hon skulle föda sitt sjuttonde barn, Hulda Emilia som fick fyra års straffarbete på tukt- och spinnhuset i Göteborg sedan hon kvävt sitt nyfödda barn men dog i tbc redan efter två år samt Greta Stina från Örträsk som 1860 blev traktens första examinerade barnmorska. Vi träffar även på "Offentliga kvinnan nummer 51" i Göteborg, vansinniga pigan Charlotta som behandlades ihjäl med en vattenkur samt de trätande makarna Anna och Anders som skilde sig redan på 1820-talet.

Vi släktforskare anklagas ofta för att bara samla in torra data. I denna bok har författaren verkligen lyckats "sätta kött på benen" och göra berättelserna verkligt spännande. På ett synnerligen välgjort sätt har hon tilldelat de historiska personerna tankar och funderingar. Skuggorna har fått liv!

Boken finns i G R S bibliotek!

Resa bort och resa hem.

Skaraläraren Josef Carlsons reseminnen från 1800-talets
Västergötland

av Bengt O.T. Sjögren.

(Artikeln tidigare publicerad i VÄSTGÖTAJUL 2003).

När man läser levnadsskildringar från 1800-talet, förvånas man ofta över det livliga resandet, både i hembygden, hemlänet och stundom även utomlands. För oss, som lever i 2000-talets möjligheter till snabba förflyttningar med bil, båt, tåg eller flyg, ter sig det teknikhistoriska avståndet till 1800-talet som nästan ändlöst. Och ändå var det ett århundrade, som innebar väldiga framsteg genom ångmaskinens effekt både i båtar och i tåg. Baltzar von Platens stora tanke med Göta kanal, som började grävas i våra bygder i tidigt 1800-tal, skulle aldrig få den avsedda effekten, då järnvägarna med bröderna John och Nils Ericsons insatser bokstavligen körde om von Platens kanaltanke. De gamla gästgivargårdarnas skjutsväsen kom gradvis att ersättas av järnvägarna med stambanorna för rikstrafiken och de smalspåriga järnvägarna för lokaltrafiken.

Framför mig på skrivbordet ligger C. Akrells Reskarta över Sverige, södra delen, utgiven 1830, där varje skjutsstation finns angiven och där man via en sinnrik avtåndstabell kan räkna ut avståndet för en planerad resa t.ex. från Falsterbo till Söderhamn. Reskartan är ett arv efter min morfar Josef Carlson (1858-1941), som var född i Hjälstads prästgård i norra Västergötland men kom att leva större delen av sitt liv i Skara, först som skolpojke och sedan efter sina akademiska studier i Uppsala som lä-

rare vid Skara läroverk. Mot slutet av sitt liv skrev han på 1930-talet ner en del levnadsminnen. Ur dem skall vi nu se hur hans resande gestaltade sig mot bakgrund av den dåtida teknikutvecklingen.

Häst och vagn, vintertid släde

Sommaren 1865 gjorde den sjuårige Josef med sina föräldrar en utflykt per vagn till Karlsborg. Man använde prästgårdens egen droska och en mindre vagn. Förutom kusk och informator deltog prosten, Elias Carlson, hans maka Hilda född Sylvén och fyra barn. Nattlogi fick man på Rödesunds gästgivaregård. Efter att ha besett allt i Karlsborg vidtog hemresan som bjöd på ymnigt regn, så att man måste söka skydd i Ransbergs prästgård. Nästa år for man likaså med häst och vagn till årsexamen i Skara, såg gymnastikuppvisningen i Botan och träffade släktingar. Logi fick man hos Josefs moster och morbror rektorsparet Nils och Malin Ahlberg på Östra Kungshusgatan. Litet senare på sommaren blev det en resa till Hassle prästgård nära Mariestad, där prosten Carlson hade sin förste svärfar, prosten Sven Bergman. Efter påsklovet 1867 skulle Josefs båda äldre bröder fara tillbaka till skolan i Skara. Det var töväder och man for med vagn. Två mil från Hjälstad började snöfallet, och ju närmare Billingen man kom, desto värre blev det och till sist måste man vända om. I skymningen, när man hemma i prästgården satt vid eftermiddagskaffet, kom resenärerna tillbaka, till

stor glädje för lillebror. Nästa dag blev det ny resa per slåde. På hemvägen tvangs dock kusken att lämna slädarna i Binneberg och ta sig hem med vagn.

Hösten 1867 började för Josefs del skolskolan i Skara, där man nu etablerat skolhushåll i ett hus på Skolgatan. Nu blev det regelbundna skjutsresor de fem milen mellan Hjalstad och Skara under ännu ett par år. I mellandagarna 1868 var bröderna Gerhard och Josef Carlson bjudna till sina släktingar brukspatron Bernhard Richert på Sätra bruk i Udenäs och hans maka Hedda född von Utfall. Där sjuknade Josef i vattenkoppor och kunde inte följa med sin bror hem. Hans mor stannade på Sätra tills de båda skulle fara hem.

Tåg och ångbåt till Västkusten

Vårterminen 1869 fortsatte det i Skara med mässling, som båda bröderna fick. Och sommaren 1869 hände det sorgliga att bröderna förlorade sin far. Prosten Elias Carlson dog oväntat och hastigt efter att ett par dagar tidigare ha drabbats av slag i kyrkan.

Ännu en sommar bodde man kvar i prästgården innan hemmet 1870 löstes upp och flyttade till Skara med första bostad på Marumsgatan. Så blev det ännu en sommar, 1871, då man sökte sig till havet och Marstrand. Än fanns ingen järnväg till Skara,

varför det först blev skjuts till Rantens järnvägsstation i Falköping, sedan tåg till Göteborg och båt ut till Marstrand, där veckorna användes till salta bad, segling och botanisering.

Sommaren 1872 reste prostinnan Carlson

med alla fyra barnen till sin sväger, prosten Gustaf Carlson i Foss norr om Uddevalla. Med sin maka Adelheid hade han sju barn med tillnamnet Franck (vars ättlingar fortsatt lever bl.a. i Västergötland). På sensommaren gjorde familjen Carlson en utflykt per häst och vagn till Kinnekulle. Påföljande sommar hyrdes s.k. sommarnöje vid Kåröd nära Stillingsön på Orust. Framresan skedde även nu via Falköping och Göteborg, men hemresan via Uddevalla och Vara, där beställd hästskjuts mötte.

Det var den nya Herrljungabanan som gjorde denna färdväg möjlig.

Oscar II inviger järnväg

Sommaren 1874 gick skaraborna i spänning då den nya och första järnvägen till staden var under färdigställande. Oscar II kom i november och förrättade invigningen som skedde i rykande snöstorm. Vid ankomsten till Skara var kungen ganska medtagen, men fick äta frukost på läroverkets aula. På läktaren satt bland inbjudna även Josefs

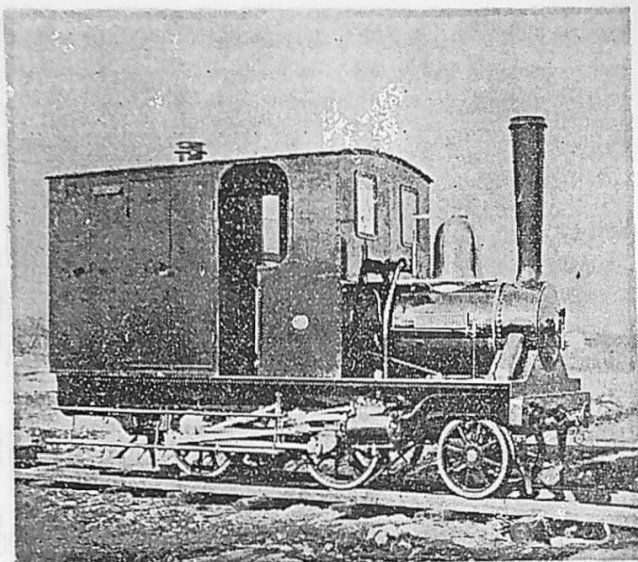
*Josef T. E. Carlson
1858 - 1941
Foto H. Osti, Uppsala 1879*

Loket 'Victoria'.

Anna-Lisa Lidbeck (1799-1880) tillhörde en välkänd lidköpings-släkt och ärvde en stor förmögenhet, bl.a. från kusinen och donatorn Abraham Rydberg.

Denna fördelade hon till olika allmänna ändamål, skolor, kyrka, fattigvård samt Lidköpings-Skara-Stens-
torps 1874 invigda järnväg.

Loket 'Victoria' var på sin tid en storslagen gåva från henne.

mor, prostinnan Carlson.

Bohuslän fortsatte att locka som resmål sommartiden. 1875 blev Lysekiel målet, där man hade hushåll tillsammans med en god vän och skarabo, doktorinnan Agnes König f. Malmgren (vars stora tomt idag upptas av Sparbanken). Vid sommarens slut begav sig den äldre brodern Gerhard Carlson till Uppsala för teologiska studier, och den övriga familjen flyttade från Marumsgatan till prostinnan Salvéns hus vid Östra Kungshusgatan (där denna artikel skrivs sommaren 2003, fast i ett nyare hus). Våren 1876 begav sig prostinnan Carlson ut på en riktig långresa till Uppsala i sällskap med sin styvdotter Emma, som gärna ville träffa sin fästman Gustaf Torelius. Under tiden insjuknade Gerhard Carlson i blindtarmsinflammation och vårdades på Akademiska sjukhuset, där modern fick tillbringa mesta tiden av sitt besök. De fick sedan resa hem tillsammans till Skara, vilket skedde med nattåg från Stockholm.

Tåg och kanalbåt till Uppsala

Våren 1877 blev Josef Carlson student i Skara och på sensommaren var det hans tur att påbörja de akademiska studierna i Uppsala, främst i botanik och zoologi. Det blev först tågresa till Stens-
torp, Skövde och Karlsborg, där kanalbåten till Stockholm användes.

Efter första läsåret i Uppsala blev det en ganska lugn sommar 1878 med småresor till Forshem för botanisering och till Årstad i Halland, där prosten Fredrik Carlson, Josefs yngste farbror, gästades. System Emma fick däremot göra en längre resa till Schweiz, där hennes fästman Gustaf Torelius etablerat sig som lärare. Deras bröllop skedde sedan i Skara i april 1879, då båda bröderna Gerhard och Josef gjorde en extra hemresa från Uppsala. Även sommaren 1879 reste man till Bohuslän, till Orust för växtsamlande och till Vänersborg, där de äldre halvsyskonens morbror G. Thiodolf Bergman besöktes.

Efter vårterminen 1880 för bröderna hem från Uppsala, Gerhard för att prästvigas hemma hos biskop Beckman på Brunnsbo, och före midsommar avreste Josef en morgon kl. 05.00 efter häst till Axvall för att exercera beväring. Men övningarna pågick bara 15 dagar eftersom det då som nu var ont om pengar i försvaret. Manöver hade man vid Stora Ekeberg och Stålberga. Sedan blev det en augustivecka med exkursion till Dala, Viske-Kleva och Mösseberg med vännen Bror Forssell för studium av lavar.

Fotvandringar

I juli 1881 planerade Josef att med två kamrater fotvandrade till Trollhättan och Dalsland, men det blev en promenad delvis i järnvägsvagn. Först for man med tåg till Lidköping, sedan gick man till Grästorp och övernattade där. Till Trollhättan anlände man så med ångbåt, rimligen från Vänersborg, och via Bergslagsbanan for man sedan upp till Köpmannebro och använde sedan tre dagar till fotvandring till Åmål. Hemvägen gick via tåg över Vänersborg.

Tåg och flodångare till Schweiz

Efter flitiga studier 1882 får Josef nu tillfälle att göra en utlandsresa, till Schweiz för att hälsa på den nygifta system Emma i Basel. Den 10/6 påbörjades resan med tåg via Stenstorp, Falköping, Nässjö och Malmö. På resan dit träffar han biskop Beckmans dotter Bertha (sedan gift Sondén) som hjälper honom att växla till tysk valuta. På båten till Köpenhamn träffar han sedan en okänd person, som råder honom att byta resväg och fara med båt direkt till Lübeck. Därifrån fortsätter han till Hamburg som han ägnar två dagar med bl.a. Zoologiska Trädgården, sedan med tåg till Köln och

vidare med ångbåt på Rhen till Mainz, så tåg till Freiburg i Baden och sedan med den äldste brodern Rudolf en fotvandring genom Schwarzwald till Basel. Efter en vecka hos syster och svåger där blir det ännu en fotvandring i Schweiz och via Lausanne och Genève tillbaka till Basel och hem.

Så går resandet vidare. Fredsberg vid Töreboda blir ett omtyckt resmål sedan brodern Gerhard blivit adjunkt där hos gamle prosten Brandelius och förlovat sig med hans dotter Hilda. De gifter sig där 1884, då Gerhard fortsätter som vice pastor hos sin äldrige svärfar.

Sommaren 1885 hyr man sommarnöje ute vid Himmelskällan (nära Varnhem) tillsammans med familjen Torelius, som nu via Skara är på väg hem från Basel till Stockholm. "Då morgontåget från Stenstorp kom in på Axvalls station, fick jag ögonen på syster Emma Torelius, som från Himmelskällan skulle resa in till Skara marknad den 26 juni" berättar Josef Carlson. Detta oväntade syskonmöte på en numera försvunnen järnvägsstation får bli avskedet från resenären Josef och hans reseupplevelser hemma och borta.

Från Akrells resekarta 1830 till nutidens motorvägar finns det mycket att berätta om. Eller som Fritiof Nilsson Piraten brukade säga: "Allting har hänt, men fortsatt är det mycket som inte har berättats."

Litteratur:

"Ur skjutsväsendets dagböcker" av Martin Bratt i Västanbladet nr 2 -1999. (Fimns i GRS bibliotek)
Nordiska museets och Skansens årsbok FATABUREN år 1978.
"Smalspårsepoken i Skara - i ord och bild" Minnesskrift, Skara 1983.

För ett Vackrare Hem,
besök
vårt Konstgalleri

GALLERI SCANDINAVIA

Galleri Scandinavia, Berzeliigatan 14, Göteborg
Tel. 031 - 16 93 01

Familjen Lindblom

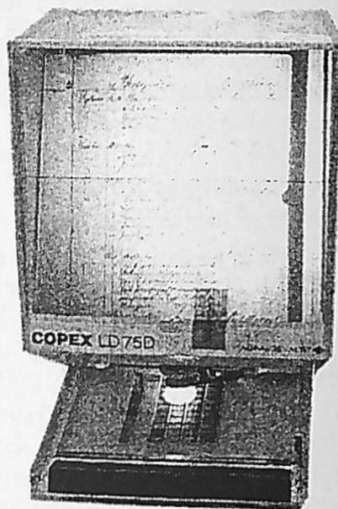
Släktforskare !

3.000:- .....

... i rabatt får Du, vid köp av
Copex L D 75.

Du betalar endast 5.600:- inkl. moms
(ord. pris 8.600:-)

- * läsaren har specialanpassad
fichehållare för SVAR-fiche
- * 1 st objektiv med 42 x förstoringsgrad
- * stor bildskärm 29 x 28 cm
- * frakt tillkommer
- * 7 dagars returrätt
- * www.msab.org

MSAB
MICROSYSTEM AB

Schéelegatan 3
416 60 Göteborg
031 - 19 06 09

Liljebacken
524 95 Ljung
0513 - 500 20

Släktforskar dagarna och Riksstämman 2004 hölls i ÖSTERSUND

den 13-14-15 augusti under temat: *Mångfald*

Arrangör var Jämtlands läns Släktfors-
kare, vädret var bra under dom tre
dagar som Släktforskar dagarna varade, so-
ligt men lite kyligt. Platsen Folkets Hus i
Östersund låg ca 2 km från centrum. Allt
var samlat i samma byggnad - utställning-
arna fördelade i två lokaler, där det var
trångt, men med mycket god stämning.
Föredrags- och konferenslokaler låg i an-
slutning till utställningar samt att det fanns
tillgång till mat och fika. Nära Folkets Hus
ligger Scandic Hotell med restaurang samt
Östersunds Camping med stugor och
husvagns- och tältplatser.

Det har nog inte kunnat undgå någon av
GRS medlemmar att Göteborg står som
arrangör för Släktforskar dagarna & Riks-
stämman år 2005 under temat: Porten mot
Väster (se Västanbladet 2003 nr 4 sid 7).
Med anledning av detta beslutade Gbg:s tre
släktforskarföreningar att sända vardera två
representanter till Östersund, från Släktdata
Christer Engstrand och Charlotte Börjes-
son, från DIS-VÄST Anita Gartz och Kjell
Weber och från GRS Cathryn och Jan
Forsslund. Vi var under dessa dagar alla
klädda i en ljusblå tröja med vitt Gbg:s
tryck, detta för att göra reklam, dela ut
informationsmaterial i form av en 6-sidig
informationsfolder, kartblad över Gbg samt
en informationsbroschyr från Gbg & Co
och att samla in synpunkter och önskemål
från utställarna och släktforskarer.

Fredagen den 13:

10.00-17.00 **Ordförandekonferens.**

10.00-17.00 **Redaktörskurser samt**

11.00-17.00 **Cirkelledarkonferens.**

Visningar: Visning av Landsarkivet, Före-
ningsarkivet samt Läns museets minnes-
bank.

Utflykter: Guidad tur i Läns museet och
fornbyn Jamtli. Utflykt till Brunflo, Havkås
och Sunne samt utflykt till Frösön.

17.00-19.00 Uppsättning av göteborgarnas
utställningsmonter.

19.00- Avslutades dagen med **Ordföran-
demiddag** med 115 st middagsgäster.

Vi från GRS medverkade inte denna dag
utan vi startade vår 85-mila bilresa till Ös-
tersund på torsdag. Efter övernattning i
trakten av Hovfjället kom vi fram till hotel-
let ca 19.30 efter det att vi rastat och gått
en guidad tur på hembygdmuseet i Gam-
melgård, till gården hör en komplett böss-
smedja. Det är en 1700-talsbyggnad som
var bebodd fram till 1910, väl värd ett
besök, ligger i Fågelsjö invid 45:an ca 2 mil
innan Sveg, är skyltad Gammelgård.

Lördagen den 14:

09.00-09.30 fick vi ut våra papper för Riks-
stämman samt dukade fram vårt material
för Gbg 2005.

09.30-10.00 var det tid för **Invigning**. Ted
Rosvall öppnade och lämnade sedan över
ordet till Landshövdingen i Jämtland Maggi
Mikaelsson som hälsade alla välkomna till
Släktforskar dagarna 2004, ett trubadurpar
underhöll oss med ett par sånger.

10.00-16.00 **Nio föredrag** om ämnen med
anknytning till Norrland, samer och emigra-
tion.

13.00-16.00 Riksstämman:

Efter lunchen öppnade Ted Rosvall Riksstämman 2004 och önskade stämmodeltagarna välkomna. Efter fastställande av röstlängd samt nya föreningar, visade det sig vara 120 röstberättigande närvarande och att det finns 150 föreningar i Släktforskarförbundet. Per Söderberg, oppositionsråd (c) i Östersund valdes till ordförande för stämman.

Stämman behandlade den ekonomiska redovisningen samt fyra motioner. Valberedningen hade inkommit med förslag till förbundsstyrelse för det kommande året. Efter votering valdes följande:

Ted Rosvall, Falköping, ordförande
Christina Gustavsson, Linköping, 1:a vice ordförande

Torbjörn Näs, Mora, 2:a vice ordförande
Curt Modig, Värmdö, kassör
Ledamöter:

Ingrid Månsson, Söråker
Sven Johansson, Halmstad
Anette Carlsson, Karlstad (nyval)
Björn Fredriksson, Boden
Kent Lundvall, Uddevalla
Jan Nilsson, Staffanstorps
Anna-Karin Westerlund, Uppsala (nyval).

VADSTENA blev vald till årets arkiv ur släktforskarperspektiv med motiveringen: "Modernt arkiv i unik miljö" samt för dess "lyhördhet inför nyttjarnas behov av service och väl anpassade öppettider".

BODEN blev vald till årets bibliotek ur släktforskarperspektiv med motiveringen: "Bibliotekets nytänkande och flexibilitet i samarbete med den lokala Släktforskarföreningen, samt för en helhjärtad satsning på modern teknik för kommunens släktforskare".

Priserna delades ut i samband med Bok- och Biblioteksmässan som hölls i Göteborg

den 23 september 2004.

Till sist hälsade Christer Engstrand från Släktdata alla välkomna till nästa års Riksstämman som skall hållas i Christine Kyrka (Tyska kyrkan) här i Göteborg.

19.00- Festmiddag:

Lördagen avslutades med en festmiddag för 303 middagsgäster. Under middagen blev det tid för tal, underhållning och prisutdelning. Ted Rosvall och JLS:s Toastmaster Kjell Hoffman hälsade oss alla välkomna. Sedan gick ordet över till Landshövding Maggi Mikaelsson som tackade för att hon blivit speciellt inbjuden till att medverka till JLS och Östersunds Släktforskar dagar. Middagen bestod av. Förrätt: Krögarröra toppad med kräftstjärtar och friterat tunnbröd. Varmrätt: Älgfile med rödvinsk, kantarellsås, palsternacks- och potatisgratäng. Efterrätt: Hjortronpaj med grädde samt kaffe. Dryck: Vin, Öl eller Vatten.

Underhållning: Den nyutbildade operasångerskan Susanna Andersson som kommer från Jämtland och fått sin utbildning i London. Hon ackompanjerades av sin personliga pianist Annabel Thwaite, som för denna kväll blev speciellt influgen från London. De var helt fantastiska att lyssna på och framförde bland annat flera stycken av Wilhelm Peterson-Berger.

Prisutdelning: Viktor Örnbergs hederspris tilldelades Thord Bylund, Härnösands landsarkiv. Hedersdiplom för förtjänstfull släktforskar gärning gick till Anna-Stina Strandin-Freij, Södertälje SIF, Sven Andersson, Kalmar Läns Gen.För., Lars Blomberg och Björn Johansson, båda DIS. Håkan Skogsjö fick ett forskningsstipendium.

Charlotte Börjesson gjorde enligt vår mening en mycket trevlig och spektakulär, ja man kan säga att hon fick till en nästan trolsk inramning till sin presentation om

Göteborg och "Porten mot väster" inför Släktforskar dagarna och Riksstämman 2005. Hennes presentation blev mycket uppskattad, och hon höjde nog förväntningarna hos dem som väntas komma, när hon inbjöd och hälsade alla välkomna till Göteborg nästa år.

Söndagen den 15:

09.00 Utställningen öppnar.

10.00-15.00 Åtta föredrag hölls med ämnen lika lördagen. Som vanligt var det många deltagare på de olika föredragen, så flera fick flyttas till större lokaler.

Cathryn gick och hörde på Hervor Sjödin: "Vägen till Frostmofället". Enligt Cathryn var det en mycket förtrollande föreläsning, och som hon sa "vi som var där, ville inte att den skulle ta slut".

16.30 **Avslutning:** Jämtlands läns Släktforskare tackades för årets Släktforskar dagar, som anordnats med all heder och som varit mycket trevliga och givande. De tre Göteborgsföreningarnas representanter fick komma upp på scenen och visa upp sig. Där mottog Charlotte Börjesson budkaveln till nästa års Släktforskar dagar och Riksstämman. Hon tackade och hälsade dem ännu en gång välkomna.

17.00 Utställningen stänger.

Ca: 18.00 Vi var då färdiga och hade packat ihop det material som var kvar och lämnade Folkets Hus. Eftersom det var sent på dagen så skulle Cathryn och jag stanna i Östersund till på måndagen. Därför tog vi en tur till Frösön, vi hade inte haft tid till det de föregående dagarna. Måndagen gick vi till Fornbyn Jamtli. Där finns det ett mycket trevligt museum med bland annat en bonad, som man tror är från vikingatiden, och som har hittats i ett uthus till en kyrka. Övriga

Jamtli är en samling byggnader från olika tidsepoker, där finns bland mycket annat Östersunds torg uppbyggt så som det såg ut och var ca 1895 med banken, butiker, husen och en nöjesplats. Där finns även en fäbod, lantgård från 1800-talet, torparstuga från 1940-talet, en kolarstuga där man tillverkar tjära, en tapp som den såg ut runt 1960-talet och ett flertal andra byggnader. Och alla dessa byggnader är bemannade med folk som uppträder klädda samt pratar helt tidsenligt. Ett mycket trevligt och sevärt ställe. Vi passade även på att denna dag besöka Döda fallen samt det Thailändska templet beläget nära Ragunda, även dessa två sevärdheter är väl värda ett besök om man är i dessa trakter.

Cathryn och Jan Forshund

Antikvariat
Genealogica

Köper & Säljer

böcker för släktforskare & personhistoriker

Beställ katalog

E-post: katalog@genealogica.com

Telefon: 070 - 666 02 20

eller ta en titt online

www.genealogica.com

Johan Rosén - lektor och publicist i Göteborg och teologie doktor i Greifswald

av Lars Rydh

Johan Rosén var född i Sexdrega 1726 som en av kyrkoherde Erik Rosenius och hans maka Anna Wekanders berömda söner, bland vilka märks livmedikusen och medicinprofessorn Nils Rosén von Rosenstein (tidig vaccinator), pietisten Sven Rosén, medicinprofessorn och läkaren Eberhard Rosenblad samt hovpredikanten Gabriel Rosén.

I Göteborg verkade han som lektor i "latinska poesin och värtaligheten" vid Hvitfeldtska gymnasiet från 1758 till sin död 1772. Rosén skrev en självbiografi i samband med sin ansökan att bli teologie doktor i Greifswald 1762:

Biografen (*Greifswalds universitets arkiv Theol. Fak. Nr 8 1751-1762*) är skriven på latin och lyder i översättning:

Undertecknad sökande till de högsta utmärkelserna i teologi, född 1726 som son till en teolog och kyrkoherde i Sexdrega, har efter inhämtade grundkunskaper i hemmet vistats under år 1737 och följande år i Göteborg för studier till dess han år 1742 begav sig till lärdomssätet i Uppsala för att därefter år 1747 bli akademisk medborgare i Lund. Följande år vann han, efter att ha publicerat lärda avhandlingar om Buchanan och Odin, magistervärdigheten och återkommen till Uppsala presenterade han själv som preses inför ett akademiskt forum "Efterbildningens

konst i anslutning till poesien". Detta hade till följd att han genast erhöll ett för den tiden sällsynt och hedrande docentsförordnande (som undervisande magister). Med förbigående av andra ämbetsuppgifter skall jag nöja mig med att omnämna ett tal vid konung Fredrik I:s födelsedag 1750 och tre disputationer om det svenska språkets väsen, för att därefter återvända till Lund vikarie-rande på en ordinarie professur 1754, och att det efter det han hade försvarat två uppsatser om "Poesien - dygdernas moder", samt en kort beskrivning av historiens poetiska hjälpmedel, ägnade han sig helt åt de teologiska studierna. Prästvigd 1756 ägnade han sig under en fyraårsperiod efter bästa förmåga åt elever vid såväl skolan som gymnasiet i Göteborg, var skolkassör 1758 och utnämndes till lektor i värtalighet och poesi 1759. I denna egenskap skrev han på offentligt uppdrag ett äreminne över Wallin. (biskop W. Wallin d.y.)

Dessutom har han dagligen varit selsatt med att utgiva skrifter om denna avkrok av världen. Han har också haft en del lokala framgångar men också motgångar och besvikelser i det han enligt konsistoriets uppfattning har upptagits i professorernas krets mer än en gång och i pastorernas tre gånger och för två år sedan utsågs till assessor i

Göteborgs kyrkoråd.

Göteborg den 20 juli 1762

Johan Rosén

lektor i värtalighet och poesi

I matrikeln för nämnda universitet står 1762

tre göteborgare noterade som utnämnda till teologie doktorer nämligen Magnus Roempke den 1 augusti, Gabriel Andreas Beyer den 15 augusti och Johan Rosén samma dag. Ingen av dessa herrar var närvarande vid utnämningen. Man kan inte tala om disputation med följande promotion i detta sammanhang. Den teologiska doktorsgraden tilldelades ofta "förtjänta" personer - in absentio - d.v.s. utan att de var närvarande. I stor utsträckning gällde detta äldre kontraktsprostar. Under tiden 1740-1770 blev inte mindre än 35 svenskar teologie doktorer i Greifswald.

Man kunde också själv ta initiativet att bli utnämnd, vilket gällde våra tre lekorer från Göteborg. Universitetet i Greifswald hade tidvis dåligt rykte för slapphet och dålig kunskapskontroll vid examinationer. Det svenska prästeståndet protesterade mot detta hos Kungl. Majt. 1766.

Av handlingar i Greifswalds universitets-

arkiv framgår följande:

(Theol. Fak. Nr 8 1751-1762)

1762-05-22

Professor Balthasar skriver till generalguvernören angående de svenska göteborgslektorens begäran att få bli teologie doktorer.

1762-07-06

De blivande doktorerna har betalt 500 riksdaler enligt skrivelse till dekanus från L.Möller. Denne försäkrar att de tre är värdiga doktorstiteln.

1762-07-20

Johan Roséns levnadsbeskrivning. (Se ovan)

1762-08-12

Professor Balthasar skriver till en kollega om de tre

göteborgarnas födelseorter. Han vet inte var Sexdrega, där Rosén var född, ligger. Dock menar han att uppgifter om var man är född är oväsentligt och dessa skulle kunna uteslutas.

1762-08-13

Meddelas att man låtit trycka doktorsfullmakterna för Roempke, Beyer och Rosén. Totalkostnaden för 118 exemplar är 5 riksdaler och 24 shilling.

I april 1762 hade Olof Andreas Ekeboom - prost i Göteborg - också blivit utnämnd till

Johan Rosén 1726-1773

Målning av J. Dyrks

teol. d:r i Greifswald.

Det hette om Rosén att han "tände upp-lysningens fackla" i Göteborg. Från 1759 gav han ut Göteborgska magasinet – en tidning hållen i en lätt och ledig stil, som påminde om Dalins Argus. Rosén var också medarbetare i Göteborgska veckobladet. 1772 började han att ge ut tidningen Hvad Nytt?, som skulle vara ett språkrör för tidens kulturella strömningar.

Den sistnämnda tidningen skulle Rosén gett ut "för bättre utkomsts skull" (Warburg i Lidner 1889). Rosén, som var prästvigd, hade hoppats på att få en kyrkoherdetjänst, som var bättre avlönad än lektorstjänsten. Han sökte några tjänster men blev förbigången. Hans renlärighet ifrågasattes genom att han var anhängare av Swedenborgs lära.

Under lång tid pågick en process mot Rosén och Beyer med anledning av deras swedenborgianism. De blev förbjudna att undervisa i teologi (Kungl. Majt:s resolution 1770) men något straff utdömdes inte. Att sprida s.k. kätterska åsikter var riskabelt och man kunde ådömas böter eller i värsta fall avsättning och även landsförvisning. Det senare drabbade Johan Roséns bror, pietisten Sven Rosén. Hovrätten hade det slutliga avgörandet i sin hand. Man hade inhämtat yttrande från ärkebiskopen och Uppsala domkapitel, vilken skrivelse utblev. Ärkebiskop Beronius fann det troligen motbjudande att yttra sig, då han ansåg att både domkapitel och biskop i Göteborg satt

på den anklagades bänk.

Biskop Lamberg i Göteborg hade varit swedenborgare men i hast brutit med denna åskådning. Det var synnerligen graverande att biskopen och domkapitlet godkänt en postilla, som Beyer skrivit och som innehöll swedenborgska åsikter.

Men den långvariga processen rann ut i sanden och målet avskrevs av hovrätten 1778. Då var Rosén död sedan 1772.

Johan Rosén fick ett hedrande eftermäle i Gjörwells Samlaren, där minnestecknaren Gothenius skriver att "denne ypperlige lärare i latinska poesien och vältaligheten i fjorton år gjort detta gymnasium heder; hans eldiga snille, vitterhet och sinnelag lysa i många hans tryckta arbeten". Skalden Lidner, som varit Roséns elev, skrev en gravdikt:

*Kom ömma mänsklighet, med
min känsla blanda*

*Låt hjärtat vittna mer än ord och
marmorsten*

*Kom äfven, sanning, hit och gäck
min sång tillhanda*

*Jag gråter nu en stor och älskansvärd
Rosén.*

Litteratur:

*Släkten Roséns historia är publicerad av
Lars Rydh:*

"Med rötter i Roasjö och Sexdrega" 2001.

Finns i GRS bibliotek.

Efterlysning !

Känner någon till Rutger von Aschebergs (1621-1693) förvaltare **Mårten Kristensson**, som var någon slags 'överförvaltare' och ansvarade för samordningen av de olika godsen. Var bodde han - hade han familj ?

Marianne Dahlén, Kristianstad. e-post: marianne@mail.bananer.net

Från Bokmässan:

En liten notis i programbladet för Bok- och Biblioteksmässan fängade mitt intresse . . .

15.00 - 15.15

C05:28

Släktforskaren Lasse Eriksson

Norrlänningen och författaren Lasse Eriksson om Gerda och Sofi, två kvinnoöden i svensk historia, och om sin forskning.

Arr. Uppsala Publishing House

Den elektriska damen

- i spåren på en obemärkt pionjär
Bokanmälan av Per Liljeström

- Vem är Du, frågade artisten, idéhistorikern och släktforskaren Lasse Eriksson sin hustru Kristina för några år sedan.
- Jag e ju din fru, svarade Kristina.
- Ja, de vet jag väl, men vem är Du egentligen? Vilka var dina farföräldrar och morföräldrar?

Så berättar Lasse Eriksson om hur intresset för Kristinas förfäder föddes. Detta ledde fram till två böcker – *Den elektriska damen* (2003) och *Boken om Gerda* (2002).

Framför allt har Gerda och hennes mor 'dragits upp' ur de mörka djupen i arki-ven.

Boken om Sofi eller *Den elektriska damen*, som den egentligen heter, är en biografi, som är upplagd på ett annorlunda sätt än de flesta. Det är ingen nackdel, snarare tvärtom.

Det första kapitlet handlar om när Sofi skall föda sitt första (och enda) barn. Denna händelse varvar författaren med kapitel om Sofis barndom och uppväxt samt med författarens egna tankar och kärleken till arkiv. Ett mycket trevligt upplägg.

Sofi föddes 1840 som bonddotter på gården Bohyttan i Tjällmo socken. Vi följer Sofi genom skolan, och hur hon vid 15 års ålder får erbjudande att bli hjälplärarinna vid skolan i Trosby. Med fadern, som är en föregångsman inom jordbruket, reser hon runt för att studera skolor och olika undervisningsmetoder. Den ena värre än den andra! Men i Trosby hade 'Handns' metod fungerat!

Så småningom kommer Sofi och bästa väninnan Augusta till Klara Skola i Stockholm, där en despot är skolinspektör. Han har mycket speciella metoder att lära eleverna kunskaper och att lära dem att veta hut. Sofi och Augusta vantrivs men fortsätter ändå.

Tjugotre år gammal får Sofi ett resestipendium för att studera undervisningen i England och Skottland. Detta blir en vändpunkt för den unga lärarinnan. Nu får hon stoff att arbeta med nya undervisningsmetoder men motarbetas av inspektör Meijerberg.

År 1873 träffar Sofi sin blivande man, Sven Nilsson, som så småningom kommer att bli en föregångsman inom skolan.

Sofi blir en förgrundsfigur inom skolköksundervisningen och får tre böcker i ämnet publicerade.

Meijerberg blir avsatt, och då får Sven

och Sofi fria händer att utveckla sina framtidsvisioner på var sin skola – Nikolai och Klara. Under en kort period hade Sofi en ung August Strindberg som hjälplärare. Sofi var alltså Strindbergs chef. *Hade detta betydelse för Strindbergs framtida kvinnosyn?*

Stockholmsutställningen 1897 blir en stor framgång för Sofi, när hennes skolkök presenteras. Framgången är så stor att hon även får representera vid världsutställningarna i Paris 1900 och i St Louis 1901.

Lasse Eriksson konstaterar i slutet av boken att han ingenstans funnit svar på frågan varför Sofi Nilsson (och även Sven Nilsson) försvunnit in i glömskans. Han har nu lyft fram dem ur arkiven.

Detta är en bok som alla bör läsa och

njuta av. Lasse Erikssons underbara formuleringar ger anledning till skratt men också till allvarsamma funderingar. Det är ett gediget arbete författaren lämnar efter sig. Jag rekommenderar boken speciellt till släkt- och folklivsforskare.

Boken inleds med ett persongalleri och avslutas med två källförteckningar. Tyvärr saknas en utförlig personförteckning.

Titeln på boken kommer från en händelse i föräldrahemmet 1 juli 1866, när Sofi är 26 år. En 'helvetesblix' slår ner i skorstenen, rumsterar om på många håll i huset. Blixten träffar Sofi, som i mer än tio minuter irrar omkring i regnet utanför huset. Man för in henne i huset, och då viskar hon: *'Jag har blivit elektrisk. Det finns en elektrisk ström inom mig'*.

Boken om Gerda

Bokanmälan av Per Liljeström

I *Boken om Gerda* skriver Lasse Eriksson hur beslutet att forska i hustrun Kristinas släkt växer fram. Det är dock så mycket dolt att det dröjer många år innan han står vid Uppsala Stadsbibliotek för att söka efter Kristinas farmor Gerda Östberg, f. Nilsson. Väl därinne hittar han de första uppgifterna om Gerda:

Gerda Sofia Amalia Nilsson, Sthlm nat. född den 9/6 1876 i Sthlm, student vt. 1896 vid Åhlinska skolan i Sthlm. Inskrifven i föreningen i okt. 1897. Fil.kand febr. 1901. Fil.lic. jan 1903. Promoverad i maj 1903. Gift febr. 1903 med docent Östberg.

Nu börjar en spännande resa genom de döda. Den börjar när Gerda reser till Upp-

sala med sina föräldrar – Sven och Sofi Nilsson – för att skrivas in vid Uppsala Universitet. Året är 1897, och det är en strålande septemberdag.

Gerda kommer att studera i Uppsala under ett antal år för att så småningom doktorera i romanska språk 1903. Men innan dess hinner mycket att hända. Bland annat deltar hon vid världsutställningen i Paris år 1900 tillsammans med sin mor, som inbjudits att visa sitt skolkök, vilket fick så positivt bemötande vid Stockholmsutställningen 1897. Här får Gerda visa upp sina goda kunskaper i franska.

Under universitetsåren händer något annat, och som är på gränsen till skandal. Gerda tar privatlektioner för den 16 år äldre docenten H.O. Östberg, och då händer det som inte får hända. De blir kära i varann.

Lasse Eriksson har genom bevarade brev och gedigen forskning kunnat rekonstruera hela denna kärlekshistoria. Gerda

och Henrik Ossian måste vara mycket försiktiga med sitt förhållande. Speciellt sedan de förlovat sig hemligt. Här är det på gränsen att förhållandet spricker, men till slut gifter de sig den 21 februari 1903. Några månader dessförinnan råkar Gerda skadas vid en brand och ligger länge på sjukhus.

Den 26 maj 1903 disputerar Gerda som den första gifta kvinnan i Sverige.

Vi följer familjen fram till Gerdas allt för tidiga död 1915. Hon är då endast 38 år och har drabbats av flera olyckor. Familjen bor nu i Halmstad, där Henrik Ossian är en mycket populär lärare. Dock – när Gerda dör händer något inom familjen, som sätter djupa spår, och som säkert är orsaken till det hemlighetsmakeri som råder inom familjen.

Boken är, trots sitt tragiska slut, mycket

läsvärd. Texten har kompletterats av fem utmärkta bilagor samt ett inledande persongalleri över de mest förekommande personerna.

Fotografierna i pocketupplagan ger inte originalen rättvisa. De borde kanske lyfts ut och tryckts i en speciell bilaga som i *'Den elektriska damen'*.

Tillsammans är de två böckerna en speciell släktsaga, som gett en utmärkt släktkrönika.

Lasse Eriksson har all heder av sitt verk!

'Den elektriska damen'

ISBN 91-7005-255-7

'Boken om Gerda' ISBN 91-7005-230-1

Författare: Lars Eriksson

Förlag: Uppsala Publishing House AB

Säljes genom bokhandeln.

1882 startade vi på Södra Hamngatan i Göteborg.

WETTERGRENS

BUTIKER Göteborg Avenyn 21, Västra Hamngatan 22, Nordstan, Frolunda Torg,
Backaplan. Tel. växel 031-706 25 00. Källered K-Center, Ekenleden 6, tel. 031-795 13 20.
Kungsbacka Kungsmassan tel. 0300-160 90. Borås Storknallen/Knalleland, tel. 033-13 18 90.
Internetbutik www.wettergrens.se

Böcker
för
alla
åldrar
och in-
tressen!

Fortsättning från förra numret av Västanbladet:

Inom Vallgraven - öster, roteindelningen

gjordes år 1671 och omfattade rotarna R:2 t.o.m. R:5.

Denna karta är från 1807. Göteborgs utfartsväg söderut ledde genom Erik Dahlbergs ståtliga Kungsporten, som tyvärr revs efter vallarnas rasering 1836-39.

Fredsgatan tillkom efter branden 1792, då hela området med 110 hus eldhärjades.

Östra Larmgatan är belägen precis innanför den höga fästningsvallen.

N = Kungsporten, O = Vattenledningsreservoar, R = Stadens sluss och kvarn, S = Slaktarehuset, U = Viktualievågen.

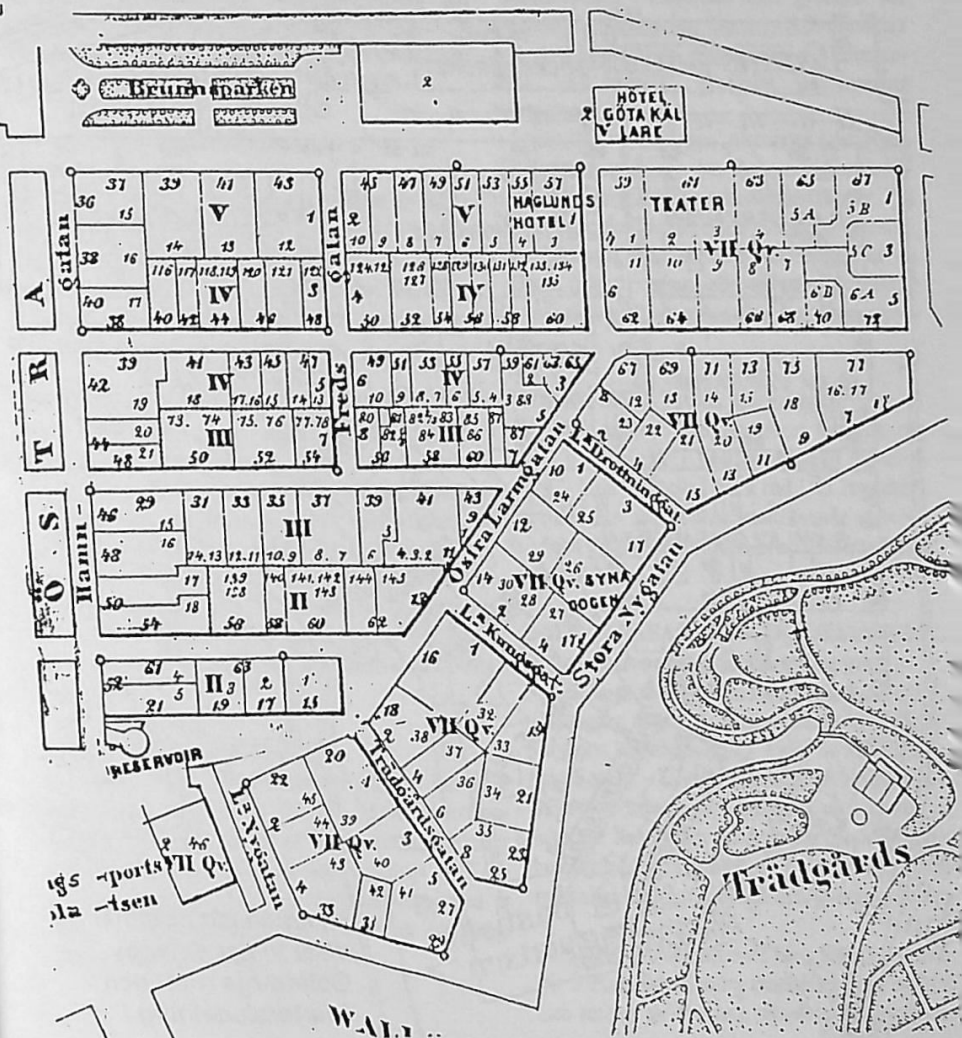
Litteratur: Se förra numret av Västanbladet.

Anm. Före 1671 var Göteborg indelat i ett äldre rotesystem, vilket Olga Dahl utrett och beskriver i sin artikel "Det äldsta Göteborgs roteindelning".

Inom Vallgraven - öster, 1850-talet tom. 1923

Denna karta av Rob. Söderqvist är från 1872 och visar även de nyttillkomna tomterna mellan Ö. Larmgatan och Vallgraven på området för den gamla fästningsvallen. Bebyggelsen föreslogs redan av C.W. Carlberg, men husen uppfördes inte förrän på 1850-talet. Hela det nya området kallades VII Quarteret och tomterna numererades i löpande följd från norr. - Byggnaderna efter St. Nygatan står kvar ännu idag, men kontoriserade i stor utsträckning. Det attraktiva söderläget mot Vallgraven och Trädgårdsföreningen gjorde, att husen uppfördes och beboddes av välbeställda handelsmän, grosshandlare, läkare, tandläkare etc.

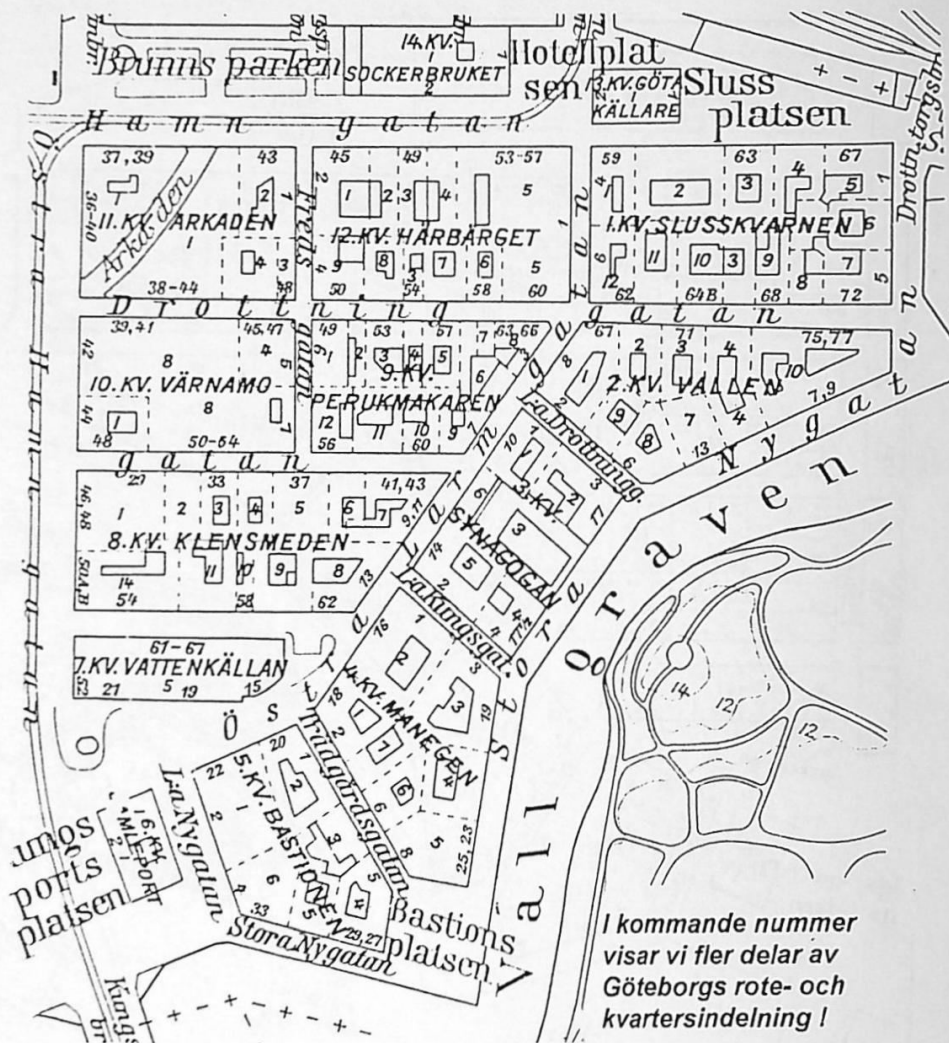
Inom Vallgraven - öster, på 1900-talet

Roteindelningen var i bruk till 1923. Då infördes kvartersnamn och numererades tomterna som denna karta från 1945 visar.

Östra Hamnen igenfylldes 1898-1900 och utgör idag Östra Hamngatan. Den böjda privatgatan Arkaden tillkom på 1890-talet och fanns kvar till 1974. Fredsgatan förlängdes 1973 ända till Kungsgatan.

Stora delar av kvarteren är idag "sanerade", t.ex. kv. Slusskvarnen (hotell), kv. Arkaden och Härbärgat, varuhuset NK och Kompassen. Kv. Perukmakarens alla tomter är sammanlagda till ett stort affärs- och parkeringshus.

Litteratur: Gbgs Stadsbyggnadskontor och Gbgs Stadsmuseum: 'Hus för hus'. 2003

LANDET RUNT *ur olika medlemsblad*

Joel Holger redogör här kortfattat för ett urval läsvärda artiklar i andra förenings medlemsblad. Vi byter med omkr. 70 st föreningar och deras tidningar finns tillgängliga i G R S bibliotek.

ALIR-ANOR. Forskarföreningen Alir, Söderhamn m. omnejd (Hälsingland)

Nr 2/04. Urban Sikeborg, Sollentuna, skriver om begreppet "Morgongåva och änkeförsörjning". Morgongåva nämnes redan i medeltida landskapslagar och avskaffades formellt i Sverige 1920.

AN-SIKTET. Folkare Släktforskarför.
(Dalarna)

Nr 3/04. Innehåller utförlig redogörelse för Släktforskar dagarna i Östersund i aug. 2004. - Birgitta Larhm skriver om 'Spetälskan - ett gisset i Sverige in på 1900-talet'. Särskilt i Hälsingland och i Mora i Dalarna insjuknade familjer i denna smittsamma sjukdom, som man inte kunde bota.

BRÄTTE BLADET. Vänersborgs Släktforsk.

Nr 12 Sept. 04. 'Ätten Stöltenhielm, en historisk resa genom tre generationer' av Ingallil Ander och Sven Wiman. Peder Larsson Miles från Örebro var 1639 löjtnant vid 30-åriga kriget. Under en drabbning blev ena benet avskjutet. Trots detta steg han i graderna och i drottning Christinas gunst och blev 1649 adlad med namnet Stöltenhielm, med anspelning på sitt träben. Artikeln handlar också om ättlingarnas jordegendomar och arvstvister. Forts. i nästa nr.

DISKETTEN. DIS-VÄST

Nr 3/04. Charlotte Börjesson skriver om sina intryck och visar bilder från de lyckade släktforskar dagarna i Östersund. - 'Sällsamma händelser vid Drottning Margaretas död' berättas av Karl-Gustav Junhall. Unionsdrottningen drabbades år 1412 av pesten och avled ombord på sitt flaggskepp utanför Flensburg.

DISKULOGEN. Föreningen DIS

Nr 65 Juli 04. Bernt Stenmark berättar om 'Släktforskare i Jämtland lade grunden till Genline'. Även om hur Genline AB utvecklas och den kommande nyemissionen. Intresserade kan beställa prospekt på Internet www.genline.se

- Serien 'Mer om Disgen' påminner i detalj om 'Säkerhetskopiering - en försummad rutin'. - Eva Dahlberg lämnar rekommendationer 'Så registrerar du namn'. Hon normerar person- och ortnamn med enhetlig stavning. Har en person två efternamn (eller tidigare haft annat namn) skrivs alla namnen i samma efternamnsfält.

GF-AKTUELLT. Gen. Föreningen

Nr 157 Aug.04. Ian Hamilton berättar om GF:s nya lokaler i Marabouhuset i Sundbyberg. - Han ger också goda råd 'Att läsa domböcker' och skriver: Arbetskrävande men roligt och emellanåt gör man fynd som inte hittas i andra källor.

HALLANDSFARARES INFORMATION.

Hallands Genealogiska Förening

Nr 65. Sept. 04. Mycket information om mantalslängder, med bl a hänvisning till Håkan Skogsjös klassiska nr 2 / 1989 av Släkthistoriskt Forum. - Evelyn Hardenmark berättar om 'Nytt vid besök på Landsarkivet i Lund'. - Ingemar Rosengren redogör för 'Landsbygdsbefolkningens skatter'; dvs. jordeboksränta, mantalspenningar, tionden och grundskatten.

JLS-NYTT. Jämtlands läns Släktforskare

Nr 3 Aug. 04. Numret innehåller flera artiklar och referat av föredrag mm från Släktforskar-

dagarna i Östersund i aug. 2004.

KGF-NYTT. Kronobergs Gen. Förening
(Småland)

Nr 86. Sept. 04. Eva Dalin berättar om Sveriges och andra länders krig mot Preussen, det s.k. 'pommerska kriget' 1757-1762 och Kronobergs regementes deltagande. Hon har särskilt studerat mönsterrullor för de kompanier som låg i garnison i Malmö år 1761. Soldaternas hälsa var så dålig, att av de 127 man som mönstrades var endast 42 st i stånd att skeppas till Pommern. - 'Karl-Oskars och Kristinas församling 150 år'. Sven Adolfsson skriver att Chisago Lake församling i Minnesota stiftades 1854 och kyrkan uppfördes 1856. Många uppgifter lämnas om de tidiga utvandarna från Kronobergs län. Den första gruppen reste år 1852.

MGF-NYTT. Midälva Gen. Förening
(Medelpad)

Nr 2/04. Barbro Andersson skriver om 'En arbetarfamilj vid Mons ångsåg i Sundsvall'. Artikeln är en bred och bitvis detaljerad familjeskildring, som bl.a. också redovisar de inkomstvillkor för rösträtt till kommunalfullmäktige och riksdagens andra kammare som gällde omkr. 1890. Även Folkpensionslagen av år 1913 berörs. Forts i nr 3.

NJUDUNGEN. Njudungs Gen. Förening
(Småland)

Nr 3/04. Helen Højjer berättar om 'Böneman, frieri och bröllop på 1800-talet'. Bönemannen, som även kunde vara en kvinna, var äktenskapsmäklare och förde förhandlingar om hemgiftens storlek. Det var också många ritualer att tänka på, för att äktenskapet skulle bli lyckligt.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.

Nr 2/04. Eva Dahlberg berättar om 'Släktforskning i 1900-talets källor'. - Per Ericsson skriver om 'Jönköpings jordegummar'. Den första examinerade anställdes redan 1735, men även oskolade barmorskor antogs. - Margaretha Jerling redogör för några 'Barmorskeberättelser' från 1800-talet. - 'Per Brahe d.y.' är ett innehålls-

rikt utdrag från ett kapitel i boken 'Levande 1600-tal' av Gunnar Wetterberg.

SKÅNEGEGNEALOGEN. Skånes Gen. Förb.

Nr 1/04. Guno Haskå skriver om 'Byordning i norra Åsbo hd' De lokala byordningarna reglerade sammankomster, söndags- och helgearbete, vägar, olagligt byggande, lösa hundar och gäss, inhägnader, sotning, ägo gränser mm. - 'Resandeströmmen Ystad / Stralsund kartläggs' meddelar Gunnar Ståhl. Föreningen G-gruppen leder arbetet med att postjakttrafikens 1680-1860 uppgifter om resande, pass och passageraravgifter registreras i en databas.

SLÄKTBITEN. Forskarför. Släkt & Bygd
(Hälsingland)

Nr 3/04. Iris Nilsson har sammanställt en mängd fakta om 'Statarsystemet', vilket tog sin form i mitten av 1700-talet och avskaffades 1945. Statarna var alltid gifta och anställdes familjevis. Vid sekelskiftet 1900 fanns ca 35.000 statarfamiljer i Sverige.

SLÄKTDATA. Föreningen Släktdata

nr 3/04. 'Släktforskardagarna i Östersund 2004' redovisas liksom 'Invigning av Emigranternas Hus i Göteborg' med ett flertal foton av Ch. Engstrand och Ch. Börjesson. - Jan-Ove Frantzich har gjort en trevlig intervju med Anna-Lena Hultman i Hössna. Hon har varit projektledare för 'Namn åt de döda' och nya CD-skivan 'Sveriges Dödbok', som kommer ut vid årsskiftet.

SLÄKTFORSKAREN. Helsingfors Släktforskare (Finland)

Nr 2/04. Tidningen kommer ut med 2 nr/år, men de är desto tjockare. Redogörelser om olika släkter och släktsamband skrivs oftast på ett lättläst och berättande sätt, värt att ta efter. - 'Slakten Krogius' från Kroby i Wallby sn. Uppland, av Carl-Johan Krogius. - 'Rosenqvist' från Stor-Hållsveds i Estbacka, Finland

av Björn Johansson. - 'Westermarck' från Lövångers sn i Västerbotten av Tuomas Westermarck. - 'von Zansen och von Kræmer' från Pommern och Westphalen av Carl-Axel Palmgren. - 'Släkten Löfving' i Finland av Elisabeth Morand-Löfving. - Vidare kan läsas om 'Undvik virus i datorn', 'Källor till sjömän och deras liv', sjömanshus i Finland samt 'Krigsarkivet' i Helsingfors efter 1810.

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 3/04. Förbundets och GF:s nya gemensamma resurscentrum i Sundbyberg presenteras. - Hans Egeskog berättar om ATA, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm, som har en bild databas www.raa.se/ata/ samt intressanta privata arkiv. - Inger Rudberg redovisar sin forskning om boupppteckningar från Fjällbacka i Bohuslän, med avsikt att ge ut en hembygdsbok 'De levde på Fjällbacka strand'. - Per Clemensson skriver om 'Proveniensprincipen och forskningen'. - Ted Rosvall fortsätter serien 'Emigrantforskning - del 8' med 'Register över alla vapenföra män födda 1873-1900'.

SLÄKT-TRÄDET. Nordvärmlands Släktforskarförening

Nr 3/04. Irmgard Henriksson beskriver 'Huvudragen i skogsfinnarnas och finnskogens kultur och historia'. De kom till Sverige i början av 1600-talet. Det finska språket levde kvar på Finnskogen ända in på 1900-talet.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 2 Juni 04. Kjerstin Olofsson redogör över-

skådligt för utvecklingen 'Från sockenstämma till kommunalstämma'. Kommuner infördes vid 1862 års kommunalreform, vilken även innebar förordningar om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd. Härigenom skilde man på kyrkliga och borgerliga uppgifter. 1952 förändrades vid en ny kommunindelning (med större enheter) sambandet mellan den kyrkliga och borgerliga indelningen.

Nr 3 Sept. 04. Tema: 'Vänern - inte bara vatten'. Numret handlar om kyrkbåtar, pilgrimsvägar, bondeseglation, fiske, sjöfart, Trollhätte kanal, hamnar och fyrar. - Åke Möller, Leksberg, skriver om 'Stora sjöhöjden 1772-73 -Vänern svämmar över'. Vattennivån steg 3 m, vilket medförde förorenade brunnar och epidemier, så att 8-10 % av befolkningen dog i Mariestadsbygden året 1773. - 'Nytt från Göteborgs landsarkiv' presenteras av Per Clemensson.

ÅSBO SLÄKTBLAD. Åsbo Släkt o. Folklivsforskare (Skåne)

Nr 1/04. Guno Haskå har hittat flera "Byordningar" i domböckerna. Orsaken till att de där tas upp var att paragraferna skulle bli lagenligt formulerade. Böter fick t.ex. inte betalas med öl, som sedan skulle drickas upp på byfesten. Byordningarna reglerade när åker fick beträdas, gårdsgårdar lagas, hur kreatur skulle tjudras, vem som skulle ansvara för bytjuren osv.

ÖGF-LÖVET. Östgöta Gen. Förening

Nr 78 Okt. 04. Minnesord över Christina Gustavsson, som avled i sept. 2004. Hon var föreningens ordförande sedan 1995 och Släktforskarförbundets vice ordf., omvald i aug. 2004.

'Sveriges befolkning 1980' har anskaffats till biblioteket !

Ny CD-ROM med alla som bodde i Sverige i nov.1980, drygt 8,2 milj. människor. För Göteborgs och Bohus län kan det vara någon avvikelse betr. detta datum.

Uppgifterna kommer från Riksskatteverkets databas.

Skivan innehåller även fastighetsbeteckning på bostaden.

Sedan tidigare har GRS även Sveriges befolkning 1890 och Sveriges befolkning 1970.

Forskningsprojektet GÖTEBORGS-EMIGRANTEN

är ett samarbetsprojekt mellan Landsarkivet i Göteborg, Historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet, Göteborgs Kommun och Riksföreningen Sverigekon-takt.

INTERVJUER

Vi vill gärna komma i kontakt med "återvändare", dvs emigranter som återvänt efter kortare eller längre bosättning i utlandet.

Särskilt söker vi kontakt med personer med västsvenskt ursprung. Vi intervjuar om resor, kontakt med hemlandet, yrkesliv och familjeliv. Intervjuerna får endast användas för forskning.

Vill Du, någon av de Dina eller någon bekant deltaga i vårt projekt, kontakta Per Clemensson, tel. 031-20 65 63 eller Lennart Limberg, tel. 031-18 00 62.

Vid

Bok- och Biblioteksmässan

presenterade Genline AB två färska böcker i ämnet släktforskning:

1. **"Släktdetektiven"** författad av Charlotte S H Jensen (50 sidor med illustrationer och blanketter). Boken är tänkt som en introduktion i släktforskning för barn och ung ungdom och kan köpas från Genline AB (www.genline.se) för 149.- kr.

2. **"Your Swedish Roots. A Step by Step Handbook"** författad av Per Clemensson och Kjell Andersson (222 sidor, rikligt illustrerad svartvitt). Boken är avsedd för svensk-amerikansk publik och alltså skriven på amerikanska (med fylligt sakregister, svensk-amerikansk ordbok, adresser och sevärigheter i urval). Den kan köpas från Genline AB (www.genline.se) för 295.- kr och från Ancestry i USA (www.ancestry.com). Kan vara en bra present till amerikanska släktingar.

Båda böckerna kommer troligen också att säljas hos Släktforskarförbundet. Your Swedish Roots kommer att kunna köpas på Landsarkivet i Göteborg.

GöteborgsRegionens Släktforskare Bibliotek och Expedition

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg,
har öppet under hösten t.o.m. den 9 dec.2004 och öppnar åter efter julup-
pehållet torsd. den 13 jan. 2005. Ordinarie tider är:

tisdagar kl 10.00 - 14.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)

samt **1 timma före varje föreningsmöte på Erik Dahlbergsgatan.**

Tel. 031-13 12 26   E-post: g.r.s@telia.com   Postgiro 24 23 85 -3

Hemsida: www.genealogi.se/forbund/grs.htm